

- Nå skal jeg male akvareller

Tore Hamsun stiller ut 69 malerier og fem trykk i Ibsenuset i Skien. Dette blir hans siste store mønstring. Heller ikke blir det flere bøker. Den evige strid om hans far har han sans for.

TERJE STEMLAND
ROLF CHR. ULRICHSEN (foto)

«I 1970-årene nådde han fram til en overbevisende enkelthet og ekthet i en lang rekke lyriske naturskildringer, gjerne skog- og snølandskaper fra Østlandet eller skjærgårdsmotiver fra Sørlandet. Disse bildene preges av inderlighet i naturopplevelsen, en dyp og klangfull koloritt og en litt tørr stofflighet.»

Slik karaktersetter Oscar Thue Tore Hamsuns malerkunst i Norsk Kunsterleksikon (1983).

- Det finnes kunsts kjønner som mener du ville ha hatt et større navn som billedkunstner med en annen fortid.

- Det kan hende. En annen sak er at jeg ikke er noe foreningsmenneske. Jeg kan ikke smukke om kunst og har bevisst holdt meg unna, selv om jeg har mange gode venner i disse kretser. Nå er det jo ikke det at jeg på død og liv ønsker å opptre ukollegielt, men jeg er blitt så gammel at jeg gir pokker og sier min mening uten å skjele til godtkjøps popularitet.

- Da du startet din karriere, kunne du gjøre det i forvissningen om at du bar et verdensnavn.

- Jo, men det blir på en måte som å løpe 100 meter'n. Man kan være kjapp i starten, men skal nå engang nå mål.

- Er du kommet i mål? - Jeg har aldri stilet mot de store høyder, som en Munch eller som min far, men det finnes topper underveis. Jeg har klart meg bra økonomisk; folk kjøper det jeg skaper. Derfor har jeg aldri søkt noe stipendium, for jeg har ikke trengt det. En annen sak er at jeg har mottatt stipendier, men det er skjedd ubedt.

Cezanne

Tore Hamsuns startet sin formelle utdannelse til maler dahan som 21-åring begynte på Torstein Torsteins skole i Oslo i 1933. Senere ble det Statens Kunstakademi under professor Jean Heiberg samt Kunstakademiet i München under professor Olaf Gulbransson. Han er innkjøpt av Nationalgalleriet og Nationalmuseum i Stockholm, er representert i Rolf Stenersens samling, og hans bilder er å finne i en endeløs lang rekke norske og utenlandske gallerier. Hamsun berømmer sine lærere, men mener også han

har ervervet viktig kunnen fra Cezanne og dennes billedstrukturering - som reaksjon på det utflytende lysmaleriet innen impresjonismen.

- Som kunstner sto Gulbransson langt utenfor min sfære, men han lærte meg noe viktig: å fange inn karakteren hos modellen.

Hamsun og hans kollega og hustru Marianne har hus og atelier på Kanariøyene der de bor i vinterhalvåret.

- Er det der du skaper dine vakre, norske vinterbilder?

- Ja, men du vet jeg kan jo ikke stå ute og male dem. Det blir for stor avstand. Jeg arbeider gjerne etter skisser, og må ofte korrigere når jeg kommer hjem til Norge på vårparten.

- Din far skrev om «sneens hvite idioti» og at han vinterstid foretrakk «regn som i tropene».

- Da vi flyttet fra Hamarøy til Sørlandet i 1918, var regnet nordpå en vesentlig grunn. Far sa at «her er klimaet for råt for meg». Nei, jeg er glad i vinteren, den kontrastrike koloritten danner fine motiver. Men som man ser av mine bilder, har det vært mitt prosjekt å fange farvespillet gjennom alle årstider.

Hamsun-debatten

Det er umulig å samtale med Tore Hamsun uten å komme inn på hans far. Selv om han karakteriserer striden om ham som «samme gamle grammofoonplaten», synes han at motstanderne gjerne må få holde på, ture frem. Det er positivt, mener han, for da vil det aldri bli taushet om Knut Hamsuns navn.

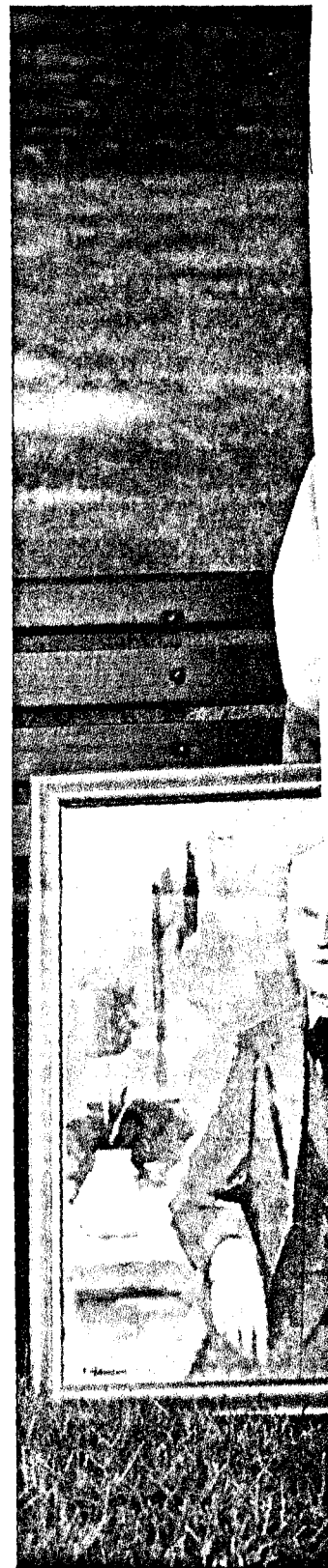
- Nå er vel ikke den store Hamsuns ry avhengig av mer eller mindre uvettlige angrep?

- Neida, men han skrev jo ofte i opposisjon til et eller annet. At han fremdeles forfølges 42 år etter sin død, er således følgeriktig og helt på sin plass ...

- Men byste er ikke reist, hverken i Grimstad eller i Tromsø.

- Det er i orden at mange, blant dem pensjonerte sjøfolk, har en annen mening enn jeg i dette spørsmål. Jeg har all medfølelse med dem som selte ute under krigen, og det gledet meg da de etter altfor mange år endelig ble tildelt medalje for sin innsats. Men jeg har vanskelig for å se at dette skulle kollidere med at min far får en synlig hedersbevisning for hva han har gjort for Norge med sitt forfatterskap.

Efter en fjernsynsdebatt sendt fra Grimstad om bystestriden, som Tore Hamsun deltok i, ble han munnhuggerisk antastet av illisinte mennesker, men sto som en søyle av ro og svarte besindig for seg. Han deltar sjelden eller aldri i noen Hamsun-debatt i pressen, ulik sin avdøde bror Arild.

HAMSUNENE: - Mitt politiske syn var nok for mennesker; jeg har et mer avbalansert gemy Hamsun.

som besvarte ethvert angrep på Knut Hamsun.

- Mitt politiske syn var nok forskjellig fra det som mor, far og Arild forfektet. Men de var temperamentsfulle og viljesterke mennesker; jeg har et mer avbalansert gemytt og større evne til å nyansere, og tror kanskje man kan lese det ut av mine bilder.

Mangfoldigheten

Knut Hamsun leses som aldri før, i Norge, ute i verden. Hva er årsaken til denne aldri sluknende interesse for ham?

«Skjellig fra det som mor, far og Arild forfektet. Men de var temperamentsfulle og viljesterke og store evne til å nyansere, og tror kanskje man kan lese det ut av mine bilder, sier Tore

– Jeg tror min fars fremste styrke som forfatter ligger i menneskeskildringene, denne yrende rike mangfoldigheten, og synes hans svar til – eller tilrettevisning overfor, om man vil – Gabriel Langfeldt er meget talende:

«Jeg har ikke på anden måte analysert mig selv end ved i mine bøker å skape flere hundrede forskjellige skikkelser – hver især spundet ut av mig selv, med mangler, fortrin som diktete personer har. (...) Fra jeg begynte tror jeg ikke det findes i hele min produksjon en person med en (...) hel, rettlinjert herskende evne. De er alle uten såkaldt

«karakter», de er splittet og opstykket, ikke gode og ikke onde, men begge deler, nuanserte, skiftende i sit sind og i sine handlinger.»

Tore Hamsun påpeker enn videre stilen og sjarmen i farens relativt moderne sprog. Det mange ikke vet, er at Hamsun stadig drev og «oppnorsket» det han hadde skrevet i samsvar med nye rettskrivninger.

– Men hvorfor blir så få av hans samtids, store navn da, lest i dag?

– Mange av dem hadde et ærend til menneskene, nemlig de som sverget til naturalismen eller realismen. Fars fane var ærendsløs. Selvfølgelig finner

man filosofiske og politiske tendenser i hans romaner, men det rent kunstneriske ligger alltid under og overskygger alle «meninger».

– Det finnes avtrykk av Nietzsche i en bok som «Mysterier».

– På den tiden var de fleste intellektuelle opptatt av Nietzsche, men hans gravalvor finner man få spor av i «Mysterier»; der raljeres det friskt over «store menn». Men far leste Schopenhauer hele livet. Dennes pessimistiske livsyn tiltalte ham til tider, men også Schopenhauer var gjenstand for hans tvivn. Etter en tung periode kunne far si: «Jeg bærer aldri lenge på det. I grunnen har jeg er lyst humør.»

Ibsen

Vi intervjuer Tore Hamsun i Ibsenhuset, og Ibsen hadde jo Knut Hamsun lite til overs for, eller? I et brev til venner i Bergen i 1891 omtalte Hamsun Ibsen som «Hs. pharmaceutiske Herlighed fra Skien».

– På sine eldre dager så far på Ibsen med større anerkjennelse, men han var ikke udelte negativ tidligere. På sin navngjetne foredragsturné, da han angrep «de fire store», var det faktisk Ibsen han var mest skånsom mot, men det var den unge Ibsen han tolererte, «Brand» og «Peer Gynt». Da «Gengangere» hadde premiere tidlig på 80-tallet, skrev far en positiv anmeldelse. Det var to ting ved Ibsen som irriterte ham. Det ene var at den aldrende verdensbermthet sto i veien for den nye diktningen, som far var fremste talsmann for. Dermed mislikte han sterkt at Ibsen var så opptatt av sine ordener, sine æresdoktorater og sine pengeplasseringer. Det var kanskje hovedgrunnen til at han så dårlig utsto ham, men han lærte jo aldri Ibsen å kjenne. Far kunne forresten overraske med uventedesympatier. Da han var ni år, ble han bortsatt til sin strengt religiøse onkel, Hans Olsen. I fem år plaget han min far nesten til døde. Likevel kunne han mange år senere trekke frem Hans Olsens rettsindighet og dette at han var en betrodd mann i kommunen.

– Hva sa din far til at du ville bli maler?

– Han oppmuntret meg. Far var glad i billedkunst, de store mestere, men kanskje særlig romantikerne. Også innen musikk svermet han for den romantiske skole: Schubert, Schumann. Mozart var en annen av hans favoritter. For det skulle være melodisk musikk. Komponisten Christian Sinding var en av fars venner. Men han svarte ikke på spørsmålet om «hvor ble det av melodien, Sinding?».

Akvareller

På 80-tallet utga Tore Hamsun tre fine romaner, helt blottet for sproglig påvirkning fra sin geniale far. Han har skrevet og revidert sin biografi om Knut Hamsun, redigert bøker med brev og artikler fra hans hånd og dessuten utgitt den glimrende selvbiografien «Efter år og dag». Men nå er det slutt med å skrive bøker.

– Jeg kan ikke skrive og male samtidig, selv om det ved begge håndteringer dreier seg om å se. Derfor malte jeg lite gjennom 80-årene. Jeg kan ikke engang lage akvareller og malerier på samme tid. Nå skal jeg male akvareller. De er så lette å frakte fra Syden og opp til Norge. En så stor utstilling som denne er et løft for en gammel mann. Jeg orker det ikke flere ganger. Kanskje blir det arrangert en retrospektiv utstilling etter min død. Det er jo da kunstnere flest pleier gjøre furore.